

25.92x30.32	1/2	עמוד 10	הפלס - כל השבוע	20/04/2018	63193678-3
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

"עוד מנהרה חוצת גדר פוצצה", הכריזו ראש הממשלה ושר הביטחון בגאווה, על רקע השדות הבוערים מ'עפיפוני התבערה' ביישובי עוטף עזה // המבצע הצבאי הקודם בעזה נערך בצל החשש ממנהרות הטרור, אך מאז סיגל חמאס כיווני לחימה נוספים // פיצוצי המנהרות אינם עוזרים מול סכנות ההווה

צבאי יצחקי

מטעויות לומדים", מבטיחים לנו המבוגרים שראו דבר ושניים בחייהם. וזה נכון. נותר רק לברר מה לומדים, ועד כמה הלמידה עדיין רלוונטית. כשמדובר במדינה הישראלית למודת המלחמות, שחוגגת 70 שנות קיום תוך ריסוק מנהרות ענק, והתמודדות מול מפגעים, השאלה רק מתעצמת. כמו במלחמת תשל"ד, וכמו במבצע צוק איתן, הפקת הלקחים מאוחרת ולא תמיד עומדת במבחן העתיד. האם אכן יש יכולת לזהות את כלי המלחמה של האויב מבעוד מועד, או שהכלל 'מה שלא רואים - לא קיים' תקף גם בגזרת הביטחון? היו ערוכים למבצע הבא. כך לפחות חשבו וגם השתדלו להוכיח זאת. טנקים, מטוסים ונגמ"שים כיתרו את עזה, הוכיחו לה מי כאן בעל הבית. זה מה שממשלת ישראל חשבה.

אבל אז הופיעו דמויות חמושות בקצה שדה החיטים, לועגות לזיכרונה קצר הטווח של מחלקת הביטחון הישראלית. זה לא היה מופע חד-פעמי, ומדינת ישראל התקשתה להתמודד מולו. תעיד על כך החרדה מפני דו"ח מבקר המדינה, שאמור היה להתפרסם לאחר המלחמה. באופן (לא) מפתיע, הממצאים של ועדת החקירה הצה"לית לימדו, שמדינת ישראל לא מפספסת באופן עקבי את ההיערכות, אבל למלחמה הקודמת. במקרה של

מלחמת צוק איתן, הצבא לא נערך כראוי לאיום המנהרות, אף כי שש שנים קודם לכן כתב הפרשן עמיר רפפורט, כי "יש בנייה בעזה. לא רואים אותה, אבל היא בתנופה. אנחנו יודעים את זה רק מהביקוש העצום למלט, כי בשטח אי אפשר לראות לאן כל המלט הזה הולך. ברחבי הרצועה אין כמעט אתרים של בנייה לגובה, ואפילו מספר המבנים הנמוכים שנמצאים בתהליכי בנייה הוא מועט. לפער הזה יש רק מסקנה אחת: מי שלא בונה לגובה, בונה לעומק. רוב עבודת הבנייה מתבצעת בימים אלה באופן סמוי מן העין, מתחת לאדמה. מה יש להם לבנות שם? תשאלו את לוחמי חיזבאללה שהמציאו את 'שמורות הטבע' בלבנון, אותן עמדות תת-קרקעיות נסתרות ובלתי חדירות ששינו את חוקי המשחק בקיץ 2006. זה מה שקורה עכשיו ברחבי הרצועה - מערכים תת-קרקעיים אדירים, בונקרים, מרתפים ובעיקר רשת אינסופית של מנהרות ותעלות לחימה".

טמנו פח לי

אין ספק שאיום המנהרות מטריד את ממשלת ישראל. "מערכת הביטחון מתעסקת עם הנושא כבר למעלה מ-22 שנה", אמר יפתח שפיר, מומחה לנושא המנהרות, בראיון ל'הפלס' לפני כשנה וחצי. ולמרות זאת, המנהור שרישת את עזה הפתיע במידה רבה את מדינת ישראל. במידע התיאורטי קיבל ממדים מפלצתיים ביום פקודה. בפיקוד דרום אמנם הייתה התייחסות לאיום המנהרות, אולם

הסוגיה כמו נעלמה מרדאר הרמטכ"ל. הפקת הלקחים נרשמה, כמובן, אם כי באיחור. מרדף של ממש נערך אחר מנהרות, והן גם מאותרות. תשאלו את ליכרמן. "פותחים שבוע בהישג מודיעיני ומבצעי מרשים, עם השמדתה של מנהרת טרור נוספת, הארוכה והעמוקה ביותר שנחשפה עד כה", חגג שר הביטחון. "מנהרה שבחפירתה הושקעו מיליוני דולרים, כסף שבמקום להקל על מצוקת התושבים, טבע בחול. תושבי עזה, חמאס שורף את הכסף שלכם על מנהרות לשום מקום. על כולן נשים את היד", איים כמיטב המסורת.

מוקדם יותר השנה הצהיר ליכרמן, כי עד סוף השנה לא תישאר אף מנהרה התקפית. אפשר לדון האם דינן של המנהרות זהה לגזר דינו שנקצב לאיסמעיל הגייה, למרות שעברו 48 שעות מאז ההצהרה. ייתכן שניתן להתפלסף בספקולציות שמפריח שר הביטחון, ולברר אם יש אפשרות למגר את התופעה. אולם עוד לפני כן, האם מיגור המנהרות יפתור את הצרות מעזה, וישראל תגיע מוכנה למלחמה הבאה שלא תפרוץ? האם יש תופעות חדרות שהמודיעין מרחרח אחריהן אולם מתקשה להעביר את האיומים לזרוע המבצעת, כפי שהיה במלחמת צוק איתן, אז המנהרות לא הוגדרו כדרגת איום גבוהה?

חכמים לאחר מעשה

"כאשר יתלבנו כל המעשים שנעשו בקשר למלחמה",

27.95x33.89	2/2	11	עמוד	כל השבוע	20/04/2018	63193695-2
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260						

”גאווה ישראלית” חבוטה //

ההישגים הביטחוניים שמציגה מדינת ישראל, נועדו רק לצרכי תעמולה

בעיצומן, וכנראה זה לא רק עניין של יכולות טכנולוגיות בלבד. תהיה האסטרטגיה באשר תהיה – שורת המחץ היא הצלחתה.

”המוסמכים לכך בדקו את הטכנולוגיות המתקדמות ביותר שייתנו מענה לאיון המנהרות בצוק איתן”, פוסק שי, ”ובחרו את הדבר הכי נכון, ועובדה שזה עובד. עד היום חושפים מנהרה בכל חודש-חודשיים ומחסלים אותה. אם אמצעי מסוים נכשל, כנראה הייתה לכך סיבה”.

זה לא איום...

בכל הנוגע לאיומים טכנולוגיים מכיוון חמאס, ד"ר שי לא מתרגש. גם לא לגבי נשק עתידי שאולי עשוי ליפול לידי חמאס.

ואין היערכות ל'הפתעות' שאולי חמאס עשוי לייצר? קודם כל, מזכיר שי, "אין לחמאס נשק עתידי יוצא דופן. בכל האמצעים שהחמאס משתמש הוא השתמש בהם בעבר, וכנראה גם בעתיד. זה נשק מוכר, וכמובן לשום דבר אין פתרונות של מאה אחוזי הצלחה. עדיין אני לא רואה מכיוון חמאס איזושהו אתגר משמעותי טכנולוגי”.

בלי אתגרים משמעותיים טכנולוגיים, מופרחים עפיפונים ומבעירים את השטח בפרימיטיביות יעילה. "מקרה רביעי מסוף השבוע", ספרו גורמים בכירים את עפיפון התבערה ששייט ביער בארי וגרם להתלקחות, "לא ניתן לעבור לסדר היום". ולמרות הטרנד החדש, ממנו מוטרדים גורמים צבאיים, לא מבין ד"ר שי על מה הסער.

"זה שטויות", הוא מגחך. "אפילו לא ראוי להתייחסות. אפשר גם לזרוק בקבוק תבערה שמצית שרפה ולכנות זאת כנשק”.

ממשלת ישראל אכן מתקשה לעמוד גם מול בקבוקי התבערה...

"אז מכבים במטף כיבוי את השרפה", לא מתרגש שי. "יש דברים ששונים התייחסות. לא זה. האם גם נתייחס לצמיג בוער כאיום? אז זורקים אבנים, מגלגלים צמיגים ומעיפים עפיפונים. לא רואה שאי אפשר להתמודד מול זה". בעלי השדות הסמוכים לגבול לא היו חותמים על הדברים.

כשאין סכנות

ואם העפיפונים אינם מוגדרים כאיום, וגם לא בקבוקי תבערה, נותר לנו רק להבין האם האיום האיראני כן מוגדר כמשהו מלחיץ. אולי זה גם עניין של טרנד.

לפני כחמש שנים וחצי, העלה נתניהו את נושא העשרת האורניום. נאומו באו"ם הפך למפורסם, ולאיש לא היה ספק בדבר הסכנה הקיומית למדינת ישראל. נראה היה שמדובר רק בעניין של זמן, עד שישיראל תושמד באכזריות ע"י איראן. זה החזיק כשלושה חודשים. לאחריהם האורות החלו להתעמעם והנושא כמו נשכח.

לרגע נראה שאנחנו חיים במדינה שבה האיומים רק מציצים ומסתלקים, לא לפני שנוטלים עימם דמים רבים, תרתי משמע.

כרגע, האיום שהיה ונותר זה המנהרות?, אנחנו רק מבקשים להבין, לאחר ששללנו כמעט את כל היתר.

"אני מקווה שאף האיום הזה הולך ומצטמצם", עונה ד"ר שאל שי. "אין ביטחון ב-100%, אבל גם מנהרה זה איום נקודתי. מה יכול לקרות ממנהרה? במקרה הכי גרוע, תחדור חוליה, ולאחר כמה שעות יחסלו אותה. אלו לא איומים ברמה שמסכנת את מדינת ישראל. אלו איומים נקודתיים”.

ואם זה המצב, ולמראה השאננות האוחזת במקבלי ההחלטות מתחדדת ההכרה הברורה כי לא נותר לנו אלא להתפלל שד' ישמור עיר... //

בעקבות כך? קשה לענות על הדברים.

תמונה של אי דיוקים

"התיאור מכיל אי דיוקים רבים", מתנגד לדברים ד"ר שאל שי, מנהל המחקר במכון למדיניות ואסטרטגיה בבינתחומי הרצליה. "יש בעיות שלפעמים אורך שנים רבות למצוא להן פתרונות טכנולוגיים. כל פתרון כזה גובה זמן של פיתוח. זה לא שהיום מגלים שיש בעיה של ירי רקטות, ומחר יש על המדף כיפת ברזל. וישנם מצבים שלהם אין פתרונות טכנולוגיים. אורך הרבה זמן עד שבכלל מוצאים את הטכנולוגיה שיכולה לפתור את הבעיה, עד שמוצאים את הפתרונות הרלוונטיים”.

ומה לגבי איום המנהרות, עליו התריעו כבר בשנת תשס"ח?

"בכל העולם אין פתרון לבעיות המנהרות. המקום היחיד שבו מצאו כנראה את הפתרון זו מדינת ישראל. כמה זמן זה ארך? הרבה זמן. לא היתה בעולם מערכת שיוצרת ליירט רקטות.

לחלק מהדברים יש פתרונות מידיים, ולחלק מהדברים אין פתרון בכלל. בכלל, חמאס אינו מדד לגורם מתקדם. חמאס נחשל מאוד ביכולותיו. אין לו כל טכנולוגיה מיוחדת, כך שאני לא חושב שלמדינת ישראל יש בעיה להתמודד עם חמאס”.

בין אם יש למדינת ישראל בעיה להתמודד עם חמאס ובין אם לא, עדיין הריצות סביב איתור המנהרות

הודה אפרים קציר, נשיאה הרביעי של ישראל, לאחר מלחמת תשל"ד על מחדליה, "אני חושש שנמצא כי היו בהם מחדלים לא מעטים. אסתכן ואומר – מחדלים צבאיים ומדיניים, מחדלים שכולנו אשמים בהם, משום שרצינו להיות בעולם אוטופי שלא היה זהה לחלוטין עם המציאות שחינו בה”.

מלחמת תשל"ד צרובה בתודעה הישראלית, ולא בכדי. הכישלון המהדהר שמוסס את עוצם היד במלחמת תשכ"ז הביא לגל האשמות והדחות. פשוט יותר למצוא דמות אשמה, מלהודות שמדובר בכשל מערכתי. זה גם מאיים פחות.

בריטואל קבוע, נרשמת הפקת לקחים מרשימה, ולאחר חיפוש במי לתלות את הקולר, מזדרזים לקדם את המלצת הוועדה. אולם במקרים רבים האויב מתקדם הלאה, אל היעד הבא.

"תמיד נלחמים את מלחמות האתמול, ונדרש להילחם את מלחמות המחר", התבטא הבכיר הצבאי גיא דנציג. בדבריו הוא מזכיר את הרכישות הגבוהות של כלי הלחימה, שאיש אינו יודע עד כמה הם יהיו אפקטיביים בסבב הלחימה הבא.

אלו לא רק הטנקים והמסוקים, ואפילו לא המנהרות. האיומים מרחפים בחלל, אולם בסופו של יום, לא אחת תופסת המלחמה את מדינת ישראל מוכנה, אבל על סמך הכשלים והפרמטרים של מלחמה קודמת.

האם ההתמקדות בסכנת מנהרות אינה מדחיקה את האיום הגרעיני מכיוונה של איראן? שמא דווקא הנשק הכימי בסוריה הסמוכה אינו זוכה למלוא היחס והרצינות